

Bc. Jan Mrva

Pasivní bilingvismus v rámci Iberského poloostrova

(posudek oponenta diplomové práce)

Téma předkládané práce zaujme na první pohled nejen hispanistu, ale každého, kdo se někdy zabýval bilingvismem jako pozoruhodným společenským jevem. Iberský poloostrov se jeví jako ideální prostor pro výzkum bilingvismu, protože nabízí unikátní koexistenci hned několika jazyků na relativně malém, přitom uceleném prostoru. Autorovu volbu tématu je třeba ocenit také proto, že studijní programy, které studoval, nenabízejí kursy zaměřené na tuto problematiku. Z toho pochopitelně vyplývá, že autor musel vyhledat a načíst velké množství sekundární literatury.

Práce sestává ze tří velkých částí, dvou teoretických a jedné praktické. Úvodní rozsáhlá část předkládá velmi podrobnou analýzu pojmů bilingvismus a diglosie. Oceňuji rozsah i aktuálnost konzultované sekundární literatury – tento oddíl práce může sloužit jako stručný úvod do současného stavu bádání v oblasti bilingvismu. Autor se neomezil na hlediska čistě lingvistická a nabízí čtenáři též analýzu kulturních, historických a sociologických aspektů tématu. Druhý oddíl seznamuje čtenáře se základní charakteristikou jazyků Iberského poloostrova, jež budou později předmětem výzkumu, totiž španělštiny, galicijštiny, katalánštiny, baskičtiny a portugalštiny. Autora zajímá spíše než strukturní popis těchto jazyků jejich historie, norma a postavení v kontaktu s ostatními zkoumanými jazyky. Popis jednotlivých jazyků je logicky velmi stručný – autor se snaží každou informaci doplnit zdrojem, takže je na místě opět ocenit jak množství nastudované sekundární literatury, tak i práci se zdroji. Třetí velkou částí práce, a to částí nejdůležitější, obsahující hlavní osobní přínos autora, je praktický výzkum, zkoumající schopnost monolingvních španělských mluvčích porozumět čtenému a psanému textu v galicijštině, portugalštině, katalánštině a baskičtině. Autor si stanovuje hypotézu, která vychází z analýzy strukturních vlastností jednotlivých jazyků a která předpokládá různou schopnost porozumění u jednotlivých jazyků (nejmenší porozumění se logicky předpokládá u baskičtiny) a formou dotazníku ji ověřuje. Stručná závěrečná kapitola shrnuje hlavní výsledky práce, mj. konstatuje, že data stanovenou hypotézu potvrdila.

Hned v úvodu hodnocení musím konstatovat, že jde o práci nadprůměrnou, odrážející autorovu vyzrálou a schopnou filologickou a lingvistickou práci. Autor osvědčil dovednosti, které tuto schopnost vytvářejí, totiž vyhledání a zpracování sekundární literatury v celé řadě jazyků, schopnost vytvořit obecný, a přitom správný obraz zkoumaného jevu (znovu připomínám, že jde o téma, které není v žádném kursu autorova studijního programu podrobněji komentováno), a též schopnost formulovat hypotézu a sestavit průzkum, který ji ověří. Zde bych se chtěl zastavit: je zřejmé, že za dotazníkem je skryto obrovské množství práce různého druhu. Výběr textů a formulace otázek ve čtyřech jazycích, navíc pro čtení a poslech zvlášť, je velmi obtížná záležitost – a obecně lze říci, že ji autor zvládl výborně. Nesmírně náročné muselo být

získávání respondentů – dle povahy dotazníku navíc předpokládám, že autor musel využít některý z placených serverů, které nabízejí služby tohoto typu. Veškerou tuto nesmírně náročnou práci autor v textu takřka nezmiňuje, nicméně každý, kdo se někdy zabýval podobným výzkumem, si musí být vědom toho, jak složitý úkol to pro studenta magisterského studia byl. Jistě, výsledky, ke kterým autor dospěl, se mohou jevit jako nepřekvapivé, ale celkově předkládaný výzkum působí velmi vyzrálé.

Náměty k obhajobě:

- V kapitole o bilingvistice je opakovaně řeč o normě: autor hned několikrát mluví o volbě spisovné / standardní varianty jazyka, konkrétně o tom, že spisovný jazyk byl „složen“ z rysů více dialektů (s. 33, 37). Existuje jiné teoretické řešení?
- Jak je z hlediska současné teorie diglosie (s. 18 n.) hodnoceno postavení obecné češtiny ve vztahu k spisovné češtině?
- Autor opakovaně konstatuje, že odpovědi na některé otázky ho překvapily, a překvapivý výsledek si vysvětluje spěchem respondentů, příp. obtížností otázek. Domnívám se, že právě v možné nestejně obtížnosti otázek tkví největší nebezpečí pro výzkumy podobného typu: autor si s formulací otázek k textům vyhrál a výsledná podoba je velmi uspokojivá, přesto je třeba konstatovat, že obtížnost je zcela jistě nestejná (což je s ohledem na množství zapojených jazyků pochopitelné). Otázka je, zda tomu lze předejít – obvyklým nástrojem je větší množství otázek, protože ve větším objemu dat deformují takovéto vlastnosti vzorku výsledek méně.

Práce je poměrně rozsáhlá a vnitřně složitě strukturovaná, nepřekvapí proto, že se občas objevují pravopisné chyby nebo překlepy, příp. zkratkovitá vyjádření (jazyková politika není věda, s. 9; Katalánsko není národ, s. 39), nezdá se mi ale, že by jejich počet – vzhledem k množství různorodých informací a cizojazyčných textů – překročil rozumnou mez.

Celkově soudím, že jde o nadprůměrnou práci a předběžně ji hodnotím známkou *výborně*.

V Praze dne 13. 8. 2017

doc. PhDr. Petr Čermák, Ph.D.